

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 183/2025 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- perustuslakivaliokunta PeVL 25/2026 vp

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaosto on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Timo Annala, valtiovarainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Petteri Jartti, oikeusministeriö
- poliisitarkastaja Juha Tuovinen, sisäministeriö
- ylitarkastaja Mikko Koikkalainen, tietosuojavaltuutetun toimisto
- apulaisjohtaja Marko Niemelä, Verohallinto
- lakiasiaintohtaja Kati Hannikainen, Veronmaksajain Keskusliitto ry

Verojaosto on saanut kirjallisen lausunnon:

- työ- ja elinkeinoministeriö
- Poliisihallitus
- Innovaatorahoituskeskus Business Finland
- Eläketurvakeskus
- Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus STEA
- Finnwatch ry
- Tapaturmavakuutuskeskus TVK
- apulaisprofessori Anu Mutanen

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

- professori Tuomas Ojanen

Verojaosto on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Suomen Yrittäjät ry

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia, verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia, työtaturma- ja ammattitautilakia, työntekijän eläkelakia sekä liikenteen palveluista annettua lakia.

Esityksen mukaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annettua lakia muutettaisiin siten, että Harmaan talouden selvitysyksikön toimiala laajennettaisiin myös muussa kuin organisaatiohenkilöasemassa olevien luonnollisten henkilöiden toimintaan. Selvitysyksikkö voisi jatkossa laatia ilmiöselvityksiä harmaan talouden ilmiöistä liittyen kaikkien luonnollisten henkilöiden toimintaan sekä laatia velvoitteidenhoitoselvityksiä myös sellaisista luonnollisista henkilöistä, joilla ei ole kytkentöjä organisaatioihin asemansa tai omistustensa perusteella. Lakiin lisättäisiin vaatimus velvoitteidenhoitoselvityksen välttämättömyydestä lain 6 §:n mukaisessa käyttötarkoituksessa.

Velvoitteidenhoitoselvitysten osalta niitä voitaisiin laatia viranomaisten lisäksi myös hankintalainsäädännössä määritellyille hankintayksiköinä toimiville julkisoikeudellisille laitoksille.

Ilmiöselvitystä varten kerätyn tiedon käyttöalaa laajennettaisiin siten, että tietoja voitaisiin käyttää useammassa kuin yhdessä ilmiöselvityksessä. Lisäksi tietoja voitaisiin säilyttää selvitystietojärjestelmässä nykyistä pidempään.

Esitutkintaviranomaiset voisivat jatkossa pyytää velvoitteidenhoitoselvitystä myös rikosten paljastamista varten. Lisäksi esitutkintaviranomaisten velvoitteidenhoitoselvityksen pyytämistä rajaavat vaatimukset rikoksen enimmäisrangaistuksesta sekä tapahtumisesta organisaation toiminnassa taikka organisaatiota hyväksi käyttäen, poistettaisiin.

Verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain, työtaturma- ja ammattitautilain sekä työntekijän eläkelain tiedonsaantisäännöksiä täsmennettäisiin. Muutokset olisivat tarpeen, jotta selvitysyksikkö voisi jatkossa laatia esitutkintaviranomaisille velvoitteidenhoitoselvityksiä myös rikosten paljastamisen tueksi.

Liikenteen palveluista annetussa laissa olevat viittaukset harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain organisaatiohenkilöihin muutettaisiin. Muutokset ovat tarpeen, sillä Harmaan talouden selvitysyksikön ehdotetun toimialan laajentumisen myötä organisaatiohenkilömäärittely poistuisi kokonaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetusta laista.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2026.

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Ehdotetut muutokset liittyvät Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelman kirjaukseen, jonka mukaan hallitus jatkaa työtä harmaan talouden torjumiseksi. Muutosten perustana on valtioneuvoston 19.12.2024 hyväksymä periaatepäätös harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi 2024—2027 ja harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelmaksi 2024—2027. Siihen liittyvässä harmaata taloutta ja talousrikollisuutta torjuvien viranomaisten toimintaedellytyksiä turvaavassa hankkeessa 3.4 Harmaan talouden selvitysyksikköä koskevien lakimuutosten täytäntöönpanosta on tunnistettu lainsäädännön muutostarpeita, joita nyt ehdotetut muutokset koskevat. Lisäksi esitykseen sisältyy toimenpideohjelman ulkopuolisena lakimuutosehdotuksena hankintayksiköiden velvoitteidenhoitoselvitysten käyttämistä koskeva täsmennysehdotus.

Hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä valiokunta on pyytänyt eduskunnan työjärjestyksen 38 §:n 2 momentin mukaisesti perustuslakivaliokunnan lausuntoa Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin 11 kohtaan ehdotetusta muutoksesta. Kyseisestä lainkohdasta ehdotetaan muun muassa poistettavaksi epäiltyä rikosta koskeva erillisvaatimus rikoksen enimmäisrangaistuksesta. Perustuslakivaliokunta esittää lausuntoon, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä (PeVL 25/2026 vp).

Harmaan talouden selvitysyksikkö on Verohallinnon yksikkö, jonka toiminnasta säädetään vuoden 2011 alusta voimaan tullessa Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetussa laissa (1207/2010). Selvitysyksikkö on toiminut runsaan 15 vuoden ajan ja esimerkiksi velvoitteidenhoitoselvityksiä tehdään nykyisin noin 800 000 kappaletta vuodessa. Voimassa olevassa laissa selvitysyksikölle on säädetty kaksi erillistä tiedon tuottamiseen ja jakamiseen liittyvää tehtävää: 1) Edistää harmaan talouden torjuntaa tuottamalla ja jakamalla tietoa harmaasta taloudesta ja sen torjunnasta (ilmiöselvitykset) ja 2) laatia viranomaiselle velvoitteidenhoitoselvityksiä organisaatioista ja organisaatiohenkilöistä laissa säädettyihin käyttötarkoituksiin.

Esityksen mukaan harmaan talouden ilmenemismuodot ovat olennaisesti moninaistuneet ajan myötä. Näihin uusiin ilmenemismuotoihin on muun muassa eduskunnan tarkastusvaliokunta viitannut mietinnöissään (TrVM 8/2021 vp ja TrVM 6/2020 vp). Kehityksen taustalla nähdään vaikuttavan esimerkiksi työnteon ja yrittämisen uudenlaiset muodot sekä verkkokaupan merkittävä laajentuminen. Myös virtuaalivaluutat ja niihin liittyvät ilmiöt nähdään esimerkkinä selvitysyksikön nykyisen toimialan katvealueesta, sillä virtuaalivaluuttojen omistaminen ei välttämättä kytkeydy minkään organisaation toimintaan. Selvitysyksikkö ei nykyisin voi tehdä selvityksiä myöskään pimeää palkkaa saaneista työntekijöistä. Esityksen mukaan uusiin ilmiöihin ja luonnollisten henkilöiden toimiin liittyvä harmaa talous voi olla laajuudeltaan merkittävää. Organisaatiohenkilörajauksesta ja harmaan talouden määritelmästä johtuen selvitysyksikkö ei voi kuitenkaan selvittää mainitun kaltaisia laajempia ilmiöitä, joihin ei liity organisaatiota.

Seuraavassa on käsitelty keskeisimpiä esityksessä ehdotettuja muutoksia.

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

Esityksessä ehdotetuista muutoksista

Harmaan talouden selvitysyksikön toimialaa ehdotetaan laajennettavaksi myös muussa kuin organisaatiohenkilöasemassa olevien luonnollisten henkilöiden toimintaan. Muutoksen myötä selvitysyksikkö voi laatia ilmiö- ja velvoitteidenhoitoselvityksiä kaikista luonnollisista henkilöistä ja kuolinpesistä, riippumatta näiden mahdollisesta organisaatiohenkilöasemasta. Velvoitteidenhoitoselvityksen osalta lakiin ehdotetaan lisättäväksi vaatimus selvityksen välttämättömyydestä.

Ilmiöselvitystä varten saadun tiedon käyttöalaa ehdotetaan laajennettavaksi siten, että tietoa voidaan käyttää useisiin ilmiöselvityksiin. Edellytyksenä tietojen hyödyntämiselle kussakin laadittavassa ilmiöselvityksissä olisi, että tiedot ovat välttämättömiä kyseisen selvityksen laatimiseksi. Lisäksi ehdotetaan pidennettäväksi tietojen säilytysaikaa. Esityksen mukaan tietojen nykyistä pidempi säilytysaika on käytännössä edellytyksenä ilmiöselvityksiä varten hankittujen tietojen myöhemmälle käytölle uusissa ilmiöselvityksissä. Lisäksi ehdotus helpottaisi selvitysyksiköstä annetun lain 5 §:n 3 momentin mukaista velvoitteidenhoitoselvitysten laatimista. Ilmiöselvitysten laatiminen helpottuisi ja päällekkäinen työ vähenisi, kun kerättävien tietojen selvityskohtaisuudesta luovuttaisiin ja tietoja voitaisiin jatkossa hyödyntää useiden ilmiöselvitysten laadinnassa lakiin kirjatun määräajan puitteissa.

Ilmiöselvityksessä kuvataan harmaan talouden ilmiöitä ja harmaan talouden torjuntaa sekä vaikutuksia ilman, että selvityksessä yksilöidään tiettyä organisaatiota tai henkilöä. Ilmiöselvitysten osalta muutoksen on esityksessä arvioitu merkitsevän sitä, että selvitysyksikkö voisi ilmiöselvityksillä tutkia nykyistä laajemmin luonnollisten henkilöiden harmaan talouden toimintaa, kuten pimeiden palkansaajien toimintaa, työnteon uusia muotoja, kuten kevytyrittäjyyden eri malleja, virtuaalivaluutoilla tapahtuvaan kaupankäyntiin liittyvää toimintaa sekä alustatalouden ilmiöitä.

Harmaan talouden selvitysyksikkö voi muutoksen myötä laatia *velvoitteidenhoitoselvityksiä* myös sellaisista luonnollisista henkilöistä, joilla ei ole kytkeviä organisaatioihin asemansa tai omistuksensa perusteella. Velvoitteidenhoitoselvityksellä kuvataan organisaation, luonnollisen henkilö tai kuolinpesän sekä näihin välittömästi kytkeytyvän organisaation, luonnollisen henkilön tai kuolinpesän toimintaa ja taloutta sekä veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka tullin perimiin maksuihin liittyvien velvoitteiden hoitamista. Velvoitteidenhoitoselvityksessä on kyse tiedon välittämisestä keskitetysti, mikä tehostaa viranomaisten välistä tietojen vaihtoa. Tiedot välitetään sellaisina, kuin ne ovat alkuperäisessä rekisterissä, eikä velvoitteidenhoitoselvitys sisällä selvitysyksikön tekemiä analyysejä tai johtopäätöksiä. Velvoitteidenhoitoselvitys voi sisältää vain sellaisia tietoja, jotka selvitystä pyytävä viranomaisella voi omien tiedonsaantioikeuksiensa nojalla saada kyseistä käyttötarkoitusta varten. Ehdotetut muutokset eivät lisää selvitystä pyytävien viranomaisten tiedonsaantioikeuksia eikä muuta selvityksen käyttötarkoitussidonnaisuutta.

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 5 §:n mukaisesti selvitysyksikkö voi laatia velvoitteidenhoitoselvityksen yksinomaan viranomaisen pyynnöstä ja ainoastaan lain 6 §:ssä säädettyyn käyttötarkoitukseen. Selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n 1 momentin mukaisia käyttötarkoituksia on tällä hetkellä 40. Lain 5 §:ään ehdotetaan lisättäväksi vaatimus

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

velvoitteidenhoitoselvityksen välttämättömyydestä lain 6 §:n mukaisessa käyttötarkoituksessa. Esityksen mukaan välttämättömyysvaatimus suojaisi luonnollisten henkilöiden tietojen käsittelyä, kun organisaatiohenkilöä koskevasta edellytyksestä luovuttaisiin. Välttämättömyysvaatimuksen ratkaisee velvoitteidenhoitoselvitystä pyytävä taho. Velvoitteidenhoitoselvitystä pyytävän tahon on myös esitettävä vahvistus siitä, että välttämättömyyttä on arvioitu.

Laissa ehdotetaan myös säädettäväksi tietopalvelukuvauksen laatimisesta ennen kuin velvoitteidenhoitoselvityksiä annettaisiin. Valtiovarainministeriöltä saadun selvityksen mukaan tietopalvelukuvauksessa on kyse ennen palvelun käyttöönottoa laadittavasta organisaatiotasoisesta kuvauksesta, jossa määritellään mihin käyttötarkoitukseen velvoitteidenhoitoselvitys luovutetaan, mitkä tiedot sisällytetään kuhunkin velvoitteidenhoitoselvitykseen, millä oikeusperusteilla ja tiedonsaantioikeuksilla tiedot luovutetaan ja miten välttämättömyys- ja tietosuojavaatimukset täytetään. Tietopalvelukuvauksen laadinnan yhteydessä myös kaikkia tietoja velvoitteidenhoitoselvitykselle luovuttavat viranomaiset hyväksyvät osaltaan velvoitteidenhoitoselvityksen avulla tapahtuvan tietojen luovutuksen. Samalla tietojen luovuttajat arvioivat tietojen välttämättömyyden kyseiseen käyttötarkoitukseen.

Esityksessä ehdotetaan, että jatkossa esitutkintaviranomaiset voivat pyytää velvoitteidenhoitoselvitystä myös rikosten paljastamista varten. Nykyisin velvoitteidenhoitoselvitys voidaan laatia tukemaan rikosten ennalta estämistä ja selvittämistä. Esitutkintaviranomaisen velvoitteidenhoitoselvityksen pyytämistä rajaavat vaatimukset rikoksen säädetyistä yhden vuoden enimmäisrangaistuksesta sekä organisaatiokytköksestä ehdotetaan poistettavaksi. Esityksen mukaan esitutkintaviranomaisten tiedonsaantioikeuksissa ei ole vastaavia rajoituksia, jolloin rajoitusten poistaminen ei lisää esitutkintaviranomaisten tiedonsaantioikeuksia, vaan mahdollistaisi nykyisten tiedonsaantioikeuksien toteuttamisen velvoitteidenhoitoselvityksen avulla. Rikokselle asetettujen erillisvaatimusten poistamisen on esityksessä arvioitu tehostavan esitutkintaviranomaisten säädettyjen tiedonsaantioikeuksien toteuttamista.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi, että velvoitteidenhoitoselvityksiä voitaisiin laatia myös hankintalainsäädännössä määritellyille hankintayksikköinä toimiville julkisoikeudellisille laitoksille. Osa näistä hankintayksiköistä ei täytä selvitysyksiköstä annetun lain viranomaismääritelmää, ja ne jäävät sen vuoksi nykyisin hankintalainsäädännössä määritetyistä tehtävistään ja tiedonsaantioikeuksistaan huolimatta velvoitteidenhoitoselvityspalvelun ulkopuolelle. Esityksessä viitataan tältä osin hankintalainsäädännön esitöihin, joiden mukaan näiden laitosten on ollut tarkoitus saada käyttöönsä velvoitteidenhoitoselvitykset, mutta Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain viranomaismääritelmä on osoittautunut haasteelliseksi. Muutoksella on tarkoitus varmistaa, että hankintalainsäädännössä määritellyt hankintayksikköinä toimivat julkisoikeudelliset laitokset saisivat tietojensaantioikeuksiensa mukaisesti lakisääteisiin tehtäviin tarvitsemansa tiedot velvoitteidenhoitoselvityksellä.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa on ehdotettuihin muutoksiin suhtauduttu yleisesti ottaen positiivisesti ja niitä on pidetty perusteltuina. Eräät kuultavista ovat kuitenkin kiinnittäneet

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

huomiota velvoitteidenhoitoselvitystä koskevaan sääntelyyn ja erityisesti välttämättömyyden arviointia sekä tietopalvelukuvauksen laatimista koskevaan sääntelyyn.

Perustuslakivaliokunta on antamassaan lausunnossa (PeVL 25/2026 vp) todennut arvioivan tässä yhteydessä myös nimenomaisesti velvoitteidenhoitoselvitystä koskevaa sääntelyä (kappale 2). Perustuslakivaliokunta toteaa, että ehdotettu sääntely laajentaa harmaan talouden selvitysyksikön oikeuksia käsitellä velvoitteidenhoitoselvityksiä varten luonnollisten henkilöiden tietoja ja ehdotus on tältä osin merkityksellinen perustuslain 10 §:ssä säädetyn henkilötietojen suojan kannalta. Sääntelyn arvioinnin kannalta olennaista kuitenkin on, että ehdotettu muutos ei laajenna selvitystä pyytävän viranomaisen tiedonsaantioikeuksia, vaan harmaan talouden selvitysyksikön laatima velvoitteidenhoitoselvitys voi sisältää aina vain sellaisia tietoja, jotka selvitystä pyytävällä viranomaisella on oikeus saada omien tiedonsaantioikeuksiensa puitteissa kyseistä käyttötarkoitusta varten. Lisäksi velvoitteidenhoitoselvityksen on selvitysyksiköstä annetun lain muutettavaksi ehdotettavan 5 §:n mukaisesti oltava välttämätön 6 §:ssä säädetyn käyttötarkoituksen kannalta ja pyytävän viranomaisen on esitettävä vahvistus siitä, että välttämättömyys on arvioitu. Ehdotettu sääntely, jossa on kyse ensisijaisesti viranomaisen erikseen säädetyn tiedonsaantioikeuden teknisestä toteuttamistavasta, ei perustuslakivaliokunnan mielestä muodostu valtiosääntöoikeudellisesti ongelmalliseksi. (PeVL 25/2026 vp, kappale 3.)

Hallituksen esityksestä ilmenevien seikkojen ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Selvitysyksikön toimialan ulottaminen kaikkien luonnollisten henkilöiden toimintaan on osa toimenpideohjelmassa määriteltyjä harmaan talouden vastaisia toimia, joilla turvataan harmaata taloutta ja talousrikollisuutta torjuvien viranomaisten toimintaedellytyksiä. Selvitysyksikön toimialan laajentamisen tavoitteena on parantaa selvitysyksikön mahdollisuuksia tuottaa ja jakaa tietoa harmaasta taloudesta muiden viranomaisten tehtävien tueksi. Ehdotus parantaisi viranomaisten välistä yhteistyötä ja tehostaisi tietojenvaihtoa. Ehdotuksella siten edistettäisiin harmaan talouden torjuntaa.

Valiokunta puoltaa esityksen hyväksymistä 1. lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin 2. virkkeeseen ehdotetuin täsmennyksin.

1. lakiehdotuksen 5 §:n 2 momentin 2. virkkeen täsmentäminen

Asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille tarve täsmentää Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 5 §:n 2 momentin 2. virkettä, koska ehdotetussa säännöksessä käytettyä sanamuotoa *ennen — luovuttamista* on mahdollista tulkita siten, että tietopalvelukuvaus olisi laadittava aina ennen yksittäisenkin velvoitteidenhoitoselvityksen luovuttamista, eikä kysymys olisi dokumentista, joka on tehtävä ennen rajapinnan avaamista.

Tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi valiokunta ehdottaa kyseisen virkkeen muuttamista kuulumaan seuraavasti: *Harmaan talouden selvitysyksikkö tekee tietoja pyytävän tahon kanssa tietopalvelukuvauksen ennen kuin velvoitteidenhoitoselvitysten luovuttaminen kyseiseen käyttötarkoitukseen aloitetaan.*

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

Voimaantulo

Hallituksen esityksen mukaan ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2026. Valtiovarainministeriö on valiokunnalle antamassaan selvityksessä katsonut tarkoituksenmukaiseksi, että lait tulisivat voimaan 1.10.2026, koska muutosten hallitun toimeenpanon näkökulmasta olisi perusteltua, että lakien hyväksymisen ja voimaantulon välillä olisi riittävä siirtymäaika. Valiokunnalla ei ole tähän huomautettavaa.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Valtiovarainvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 183/2025 vp sisältyvät 2.—5. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 183/2025 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 2 §:n 2 kohta, 4 §:n 5 momentti ja 12 §,
sellaisena kuin niistä on 12 § laeissa 645/2015, 1053/2018 ja 652/2019, sekä
muutetaan 1 §:n 2 momentin 2 kohta, 2 §:n 3 ja 4 kohta, 3 §:n 2 momentti, 4 §:n 1 momentin johdantokappale sekä 2 ja 7–9 kohta, 5 §, 6 §:n 1 momentin 4 ja 11 kohta ja 2 momentti sekä 10 §, sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 4 kohta ja 4 §:n 1 momentin 8 ja 9 kohta laissa 252/2012, 6 §:n 1 momentin 4 kohta laissa 308/2016, 6 §:n 1 momentin 11 kohta laissa 690/2021, sekä
lisätään 1 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

1 §

Harmaan talouden selvitysyksikkö ja sen tehtävät

Selvitysyksikön tehtävänä on:

2) laatia viranomaiselle velvoitteidenhoitoselvityksiä 6 §:ssä säädettyihin käyttötarkoituksiin. Mitä 2 momentin 2 kohdassa säädetään viranomaisesta, koskee myös julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1397/2016) 5 §:n 2 momentissa tarkoitettuja julkisoikeudellisia laitoksia sekä vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista annetun lain (1398/2016) 5 §:n 3 momentissa tarkoitettuja julkisoikeudellisia laitoksia.

2 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

3) *harmaalla taloudella* toimintaa, josta aiheutuvia lakisääteisiä velvoitteita laiminlyödään verojen, lakisääteisten eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksujen taikka tullin perimien maksujen suorittamisen välttämiseksi tai perusteettoman palautuksen saamiseksi;

4) *viranomaisella* viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 4 §:n 1 momentin 1–7 kohdassa tarkoitettua viranomaista sekä 2 momentissa tarkoitettua yhteisöä, laitosta, säätiötä ja yksityistä henkilöä silloin, kun viimeksi mainituilla on tai voi olla tietoja organisaatioiden, luonnollisten henkilöiden tai kuolinpesien taloudellisesta toiminnasta, taloudellisesta asemasta, julkisoikeudellisten velvoitteiden hoitamisesta tai kytkennöistä muihin organisaatioihin, luonnollisiin henkilöihin tai kuolinpesiin.

3 §

Ilmiöselvitys

Ilmiöselvityksessä kuvataan harmaan talouden ilmiöitä ja harmaan talouden torjuntaa sekä näiden vaikutuksia yksilöimättä organisaatiota, luonnollista henkilöä tai kuolinpesää.

4 §

Selvitysyksikön oikeus saada tietoja ilmiöselvitystä varten

Selvitysyksiköllä on oikeus saada pyynnöstä salassapitovelvollisuuden estämättä viranomaiselta ilmiöselvitysten laatimiseksi välttämättömät tiedot henkilöstä ja organisaatiosta seuraavasti:

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

2) luonnollisen henkilön tai kuolinpesän vastuu- ja omistusasemaa organisaatiossa sekä organisaation omistus- ja hallintasuhteita kuvaavat tiedot;

7) esitutkintaviranomaiselta esitutkintaa koskevat muutkin kuin 1–6 kohdassa tarkoitetut tiedot;

8) lukuun ottamatta oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) 9 §:ssä tarkoitettuja salassa pidettäviä oikeudenkäyntiasiakirjoja ja 10 §:ssä tarkoitettuja salassa pidettäviksi määrättyjä tietoja, tiedot oikeushallinnon rekistereissä olevista syyteharkinnassa, syytteessä tai tuomioistuinkäsittelyssä olevista ja olleista asioista sekä rikosasioita koskevista tuomioista;

9) Verohallinnosta annetun lain (503/2010) 28 §:ssä tarkoitettussa ilmoituksessa ilmoitetut tiedot sekä mainitun ilmoituksen perusteella Verohallinnon saamat rikokseen liittyvät muutkin kuin tämän momentin 1–6 kohdassa tarkoitetut tiedot.

5 §

Velvoitteidenhoitoselvitys

Selvitysyksikkö laatii pyynnöstä velvoitteidenhoitoselvityksen, jos se on välttämätöntä 6 §:ssä säädettyjä käyttötarkoituksia varten. Velvoitteidenhoitoselvitystä pyytävä taho vastaa välttämättömyyttä koskevasta arvioinnista.

Velvoitteidenhoitoselvitystä koskevassa pyynnössä on yksilöitävä organisaatio tai henkilö, josta selvitystä pyydetään, esitettävä vahvistus siitä, että pyynnön välttämättömyys on arvioitu ja ilmoitettava selvityksen käyttötarkoitus siten, että velvoitteidenhoitoselvitys voidaan laatia tarpeellisilla tiedoilla. Harmaan talouden selvitysyksikkö tekee tietoja pyytävän tahon kanssa tietopalvelukuvauksen ennen kuin velvoitteidenhoitoselvitysten luovuttaminen kyseiseen käyttötarkoitukseen aloitetaan.

Velvoitteidenhoitoselvityksen voi myös pyytää ilmiöselvityksessä kuvatun ryhmän perusteella.

Selvitysyksikkö kuvaa velvoitteidenhoitoselvityksessä organisaation, luonnollisen henkilön tai kuolinpesän sekä näihin välittömästi kytkeytyvän organisaation, luonnollisen henkilön ja kuolinpesän toimintaa ja taloutta sekä veroihin, lakisääteisiin eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksuihin taikka tullin perimiin maksuihin liittyvien velvoitteiden hoitamista.

6 §

Velvoitteidenhoitoselvityksen käyttötarkoitus

Velvoitteidenhoitoselvitys laaditaan tukemaan:

4) työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) 10 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua työttömyysvakuutusmaksujen määräämistä ja perintää ja työttömyysvakuutusmaksuihin liittyvien velvoitteiden täyttämisen valvontaa;

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

11) poliisin, Rajavartiolaitoksen, Puolustusvoimien tai Tullin suorittamaa rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä;

Aikaisemmin laadittua velvoitteidenhoitoselvitystä voidaan käyttää samasta organisaatiosta tai luonnollisesta henkilöstä saman pyytäjän samaa käyttötarkoitusta varten laadittavan uuden velvoitteidenhoitoselvityksen laadinnassa.

10 §

Tietojen poistaminen selvitystietojärjestelmästä

Selvitystietojärjestelmään tallennetut ilmiöselvityksen laatimiseksi hankitut tiedot on poistettava kolmen vuoden kuluessa tietojen selvitystietojärjestelmään tallentamisesta. Tiedot tulee kuitenkin poistaa ilmiöselvityksen valmistuttua, jos ne eivät ole tarpeen 5 §:n 3 momentissa tarkoitetun velvoitteidenhoitoselvityksen laatimiseksi tai muiden ilmiöselvitysten laatimiseksi. Säilytysaikaa voidaan jatkaa enintään yhdellä vuodella, jos tiedot edelleen ovat tarpeen 4 §:n 4 momentissa tarkoitetun tehtävän suorittamiseksi.

Selvitystietojärjestelmään tallennetut velvoitteidenhoitoselvityksen laatimiseksi hankitut tiedot on poistettava, jos ne eivät ole tarpeen kyseisen selvityksen laatimiseksi, kuitenkin viimeistään yhden vuoden kuluessa tietojen selvitystietojärjestelmään tallentamisesta.

Selvitystietojärjestelmään tallennettu valmis velvoitteidenhoitoselvitys on poistettava viiden vuoden kuluttua selvityksen valmistumisesta, jollei selvityksen edelleen säilyttäminen ole 1 §:ssä säädetyn tehtävän suorittamiseksi välttämätöntä. Selvityksen edelleen säilyttämisen välttämättömyys tutkitaan viimeistään kolmen vuoden kuluttua edellisestä tarkastamisesta. Tietojen uudelleen tarkastamisesta tehdään merkintä.

Arkistotoimen tehtävistä ja arkistoon siirrettävistä asiakirjoista säädetään arkistolaisissa (831/1994).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 19 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 19 §:n 1 kohta seuraavasti:

19 §

Tietojen antaminen syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille

Verohallinto voi salassapitovelvollisuuden estämättä antaa yksittäistapauksessa pyynnöstä verotustietoja verovelvollista koskevine tunnistetietoineen:

1) syyttäjä- ja esitutkintaviranomaisille, jos tiedot ovat välttämättömiä rikosten ennalta estämistä, paljastamista ja selvittämistä sekä syytteenpanoa varten;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

työtaturma- ja ammattitautilain 255 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työtaturma- ja ammattitautilain (459/2015) 255 §:n 1 momentin 2 kohta, sellaisena kuin se on laissa 253/2020, seuraavasti:

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

255 §

Vakuutuslaitoksen oikeus antaa tietoja

Vakuutuslaitoksella on oikeus sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään, salassapitosäynnösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa tämän lain toimeenpanoon perustuvia tietoja seuraavasti:

2) ministeriölle, Verohallinnolle ja lakisäateistä sosiaalivakuutusjärjestelmää hoitavalle laitokselle tai yhteisölle, jonka hoidettavaksi kuuluvaan sosiaaliturvaetuuteen tämän lain mukainen korvaus vaikuttaa, tämän lain mukaista korvausta saaneen henkilön henkilötunnus ja muut yksilöintitiedot, tiedot maksetuista korvauksista, tiedot työnantajasta ja muut näihin rinnastettavat tiedot, jotka ovat välttämättömiä sosiaaliturvaan kohdistuvien rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi suoritettavaa henkilötietojen yhdistämistä ja muuta kertaluonteista valvontatointia varten, sekä esitutkinta- ja syyttäjäviranomaiselle edellä mainitut tiedot, jotka ovat välttämättömiä rikosten paljastamista, selvittämistä ja syytteenpanoa varten;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

4.

Laki

työntekijän eläkelain 205 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan työntekijän eläkelain (395/2006) 205 §:n 3 momentti, sellaisena kuin se on laissa 279/2025, seuraavasti:

205 §

Tietojen antaminen rikosten ja väärinkäytösten selvittämiseksi sekä kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi

Eläkelaitoksella ja Eläketurvakeskuksella on oikeus antaa 2 momentissa tarkoitettuja tietoja salassapitosäynnösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä esitutkinta- ja

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

syyttäviviranomaiselle siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä rikosten paljastamista, selvittämistä ja syytteeseen panoa varten sekä suojelupoliisille siltä osin kuin ne ovat välttämättömiä sen toimialaan kuuluvien rikosten ennalta estämiseksi ja kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

5.

Laki

liikenteen palveluista annetun lain 6 ja 197 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) 6 §:n 2 momentin 3 kohta ja 197 §:n 3 momentti, sellaisina kuin ne ovat laissa 150/2025, seuraavasti:

6 §

Taksiliikenneluvan myöntäminen

Liikenne- ja viestintävirasto myöntää hakemuksesta taksiliikenneluvan oikeushenkilölle:

3) jota tai jonka liiketoimintakiellosta annetun lain (1059/1985) 2 §:ssä tarkoitettua henkilöä tai sellaista omistajaa, joka yksin tai yhdessä ylenevässä tai alenevassa sukulaissuhteessa olevan henkilön, aviopuolison, rekisteröidyssä parisuhteessa toisen osapuolen tai samassa taloudessa asuvan henkilön kanssa omistaa vähintään 10 prosenttia yhteisön pääomasta tai heillä on vastaava osuus yhteisön äänimäärästä, ei ole asetettu konkurssiin sen toimiessa henkilö-, taksi- tai tavaraliikennelupaa vaativalla toimialalla kahden viimeisimmän vuoden aikana. Vaatimus koskee myös edellä mainittujen henkilöiden määräämisvallassa arvopaperimarkkinalain (746/2012) 2 luvun 4 §:ssä tarkoitettulla tavalla olevaa yhteisöä;

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

197 §

Valvontaviranomaisen yleinen tiedonsaantioikeus

Lisäksi Liikenne- ja viestintävirastolla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta maksutta tässä laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi välttämättömät tiedot toiminnanharjoittajaluvan hakijasta ja haltijasta, liikenteestä vastaavasta henkilöstä, yhteisön hallituksen jäsenestä tai toimitusjohtajasta taikka muussa siihen rinnastettavassa asemassa olevasta henkilöstä sekä henkilöstä, joka tosiasiallisesti johtaa yhteisön tai säätiön taikka ulkomaisen sivuliikkeen toimintaa taikka hoitaa sen hallintoa, avoimen yhtiön yhtiömiehestä, kommandiittiyhtiön vastuunalaisesta yhtiömiehestä ja eurooppalaisen taloudellisen etuyhtymän henkilöjäsenestä, kirjanpitolain mukaan kirjanpitovelvollisesta yksityisestä elinkeinonharjoittajasta, henkilöluvan hakijasta ja haltijasta. Lisäksi Liikenne- ja viestintävirastolla on vastaava tiedonsaantioikeus sellaisesta omistajasta, joka yksin tai yhdessä ylenevässä tai alenevassa sukulaissuhteessa olevan henkilön, aviopuolison, rekisteröidyssä parisuhteessa toisen osapuolen tai samassa taloudessa asuvan henkilön kanssa omistaa vähintään 10 prosenttia yhteisön pääomasta tai heillä on vastaava osuus yhteisön äänimäärästä. Liikenne- ja viestintävirastolla on vastaava tiedonsaantioikeus sellaisesta yritys- ja yhteisötietolain 3 §:ssä tarkoitettusta rekisteröitävästä yksiköstä, jossa hakijan liiketoimintakiellosta annetun lain 2 §:ssä tarkoitettu henkilö tai edellä kuvattu omistaja on tai on ollut vastaavassa johto-, vastuu- tai omistusasemassa. Liikenne- ja viestintävirastolla on edelleen oikeus salassapitosäännösten estämättä saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta maksutta vastaavat tiedot tämän lain 16 §:ssä tarkoitettusta rekisteröitymisvelvollisesta ammattimaista tavarankuljetusta harjoittavasta palveluntarjoajasta, 7 luvussa tarkoitettusta kaupunkiraideliikenteen harjoittajasta, 127 ja 135 §:ssä tarkoitettusta ilmoituksenvaraisen toiminnan harjoittajasta sekä 176 §:ssä tarkoitettusta ilmoitusvelvollisesta välitys- ja yhdistämispalvelun tarjoajasta. Tiedonsaantioikeus koskee myös rikosrekisteriä ja sakkorekisteriä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Valiokunnan mietintö VaVM 8/2026 vp

Helsingissä 5.5.2026

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Saara Hyrkkö vihr
jäsen Otto Andersson r
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Suna Kymäläinen sd
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Joonas Räsänen sd
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Pia Viitanen sd
varajäsen Sanna Antikainen ps
varajäsen Janne Jukkola kok
varajäsen Ville Väyrynen kok
varajäsen Ben Zyskowiec kok (osittain)
varajäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tarja Järvinen